

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

ทั้งในอดีตและปัจจุบันการดำเนินการพัฒนาคุณภาพเด็ก มักจะเป็นการพัฒนาเด็กในระบบโรงเรียนและในเขตเมือง เป็นสำคัญ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเด็กในครัวเรือนชนบทเป็นทั้งผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครัวเรือน

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ในการที่จะพัฒนาเด็กก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานในสาขาต่าง ๆ โอกาสในการศึกษาต่อของเด็กชนบทยังอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าเด็กในเมืองมาก ดังนั้นในการศึกษานี้ จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาโอกาสในการศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ การลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน ต้นทุนค่าเสียโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนศึกษาถึงกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นตัวเงินต่อครัวเรือน ซึ่งการศึกษารั้งนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันใน

ขณะที่การศึกษาภาคบังคับกำลังดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับออกไปถึง 9 ปี การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณีเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 11-15 ปีบริบูรณ์ ทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและเด็กที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน จำนวนหมู่บ้านละ 15 คน จากพื้นที่สามหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีสภาพโครงสร้างทาง เศรษฐกิจสังคมและระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน หมู่บ้านที่เลือกทำการศึกษาเป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ไปต่ำตั้งนี้บ้านแม่กุ่มบก บ้านป่าสักน้อย และบ้านปงป่าเอื้อง

ผลจากการศึกษาพบว่า โอกาสในการศึกษาต่อของเด็กจะแตกต่างกันตามระดับการพัฒนาของแต่ละหมู่บ้าน นั่นคือในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูง ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี เด็กจะมีโอกาสศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับมากกว่าเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาต่ำหรือยากจน สำหรับเด็กที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน โอกาสทางการศึกษาต่อระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงในครัวเรือนชนบทไม่แตกต่างกัน อัตราในการ

ศึกษาต่อของเด็กในบ้านแม่กุ่มบก ค่าร้อยละของเด็กชายเท่ากับ 54.9 ค่าร้อยละของเด็กหญิงเท่ากับ 51.8 และอัตราในการศึกษาต่อของเด็กในบ้านปงป่าเอื้อง ค่าร้อยละในกลุ่มเด็กชายเท่ากับ 10.6 และค่าร้อยละของกลุ่มเด็กหญิงเท่ากับ 6.2

จากการศึกษานี้พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสการศึกษาของเด็กมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า มีปัจจัยภายในครัวเรือนที่มีผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนซึ่ง ได้แก่สถานภาพสมรสของผู้ปกครอง ขนาดการถือครองที่ดิน ลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง และจากการเข้าไปผ่านกาศัยอยู่ในหมู่บ้านทำให้พบอีกว่า ระดับการศึกษาของประชากรในหมู่บ้าน มีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อของเด็กด้วย เด็กในหมู่บ้านที่มีผู้จบการศึกษาในระดับสูงจำนวนมาก เด็กจะไม่เรียน ใฝ่รู้มากกว่าเด็กในหมู่บ้านที่มีผู้จบการศึกษาในระดับสูงจำนวนน้อยกว่า

สำหรับการลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนจะลงทุนทางการศึกษาให้แก่ลูกชายและลูกหญิงไม่แตกต่างกัน จากการศึกษาดังกล่าวใช้จ่ายในการศึกษาของเด็กบ้านแม่กุ่มบก ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อคนต่อเทอมโดยเฉลี่ยกลุ่มเด็กชายเท่ากับ 6,281 บาท และในกลุ่มเด็กหญิงเท่ากับ 6,771 บาท ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อคนต่อเทอมโดยเฉลี่ยของเด็กในบ้านป่าสักน้อย ค่าใช้จ่ายนี้ในกลุ่มเด็กชายเท่ากับ 5,160 บาท และเด็กหญิงเท่ากับ 6,021 บาท สำหรับบ้านปงป่าเอื้อง มีเด็กหญิงเพียงคนเดียวในจำนวนเด็กที่ทำการศึกษามีโอกาสศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้เท่ากับ 5,520 บาท และค่าร้อยละของค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่มีค่าสูงสุดได้แก่ ค่าอาหาร รองลงไปได้แก่ ค่าพาหนะ ค่าเครื่องแต่งกาย ค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์อื่น ๆ และค่าหนังสือแบบเรียน

ในครัวเรือนที่ยากจนตามชนบท ผู้ปกครองมักนิยมที่จะให้ลูกชายบวชเณร หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ทั้งนี้เพื่อที่เด็กจะได้ตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ อีกทั้งเด็กยังได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนทั้งทางธรรมและทางสายสามัญทั่วไป และยังเป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของครัวเรือนอีกทางหนึ่งด้วย ในกรณีที่มีสามเณรที่ออกไปศึกษาทางสายสามัญ ค่าใช้จ่ายของสามเณรต่อรูปต่อเทอมเท่ากับ 5,508 บาท ซึ่งจะไม่แตกต่างจากค่าใช้จ่ายของเด็กทั่วไปในหมู่

บ้านเดียวกัน (บ้านป่าลึกน้อย : 5,763 บาท)

ผลการศึกษพบว่า ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับระดับรายได้ของครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน จะอยู่ในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ค่าร้อยละของค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อระดับรายได้ของครัวเรือน โดยเฉลี่ยของบ้านแม่กุ่มบกเท่ากับ 30.09 และบ้านป่าลึกน้อยเท่ากับ 28.95

การศึกษาถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสของการศึกษา จากการศึกษาเฉพาะกรณีเด็กจำนวน 45 คน จากสามหมู่บ้าน มีเด็กเข้าสู่ตลาดแรงงานจำนวน 21 คน เป็นเด็กชาย 7 คน เด็กหญิง 14 คน ในจำนวนนี้เป็นเด็กมาจากบ้านป่าลึกน้อยมากที่สุดถึง 14 คน ที่เหลือ 5 คนมาจากบ้านป่าลึกน้อยและ 2 คน จากบ้านแม่กุ่มบก

เมื่อนำพิจารณาถึงรายได้โดยเฉลี่ยของเด็กหรือต้นทุนค่าเสียโอกาสของการศึกษาสรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยนี้ในเด็กชายเท่ากับ 9,394 บาทและเด็กหญิงเท่ากับ 13,314 บาท โดยภาพรวมแล้วจะพบว่า ระดับรายได้ของเด็กมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับรายได้ของครัวเรือน ในครัวเรือนใดที่ต้นทุนค่าเสียโอกาสทางการศึกษาสูง ระดับรายได้ของครัวเรือนนั้นจะมีค่าสูงด้วย เนื่องจากว่ารายได้จากเด็กเป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน

การศึกษาถึงระดับกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิงพบว่า เด็กที่เข้าร่วมในกิจกรรมที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน และกิจกรรมที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงินระดับกิจกรรมไม่ต่างกัน เนื่องจากผู้ประกอบการมีเวลาว่างพอที่จะทำงานบ้านมากขึ้น และเต็มใจที่จะให้เด็กมีเวลาศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่ ในกรณีที่เด็กเข้าสู่ตลาดแรงงาน เด็กชายทำงานโดยเฉลี่ยวันละ 8 ชั่วโมง ค่าแรงได้รับเฉลี่ยวันละ 72.85 บาท ส่วนเด็กหญิงทำงานโดยเฉลี่ยวันละ 9 ชั่วโมงครึ่ง ค่าแรงได้รับเฉลี่ยวันละ 60.00 บาท ซึ่งในช่วงปีหนึ่ง ๆ เด็กหญิงมีโอกาสทำงานล่วงเวลาและในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ได้ด้วย ในขณะที่เด็กชายทำงานตามปกติเท่านั้น และยังคงต้องตงงานประมาณ 3-4 เดือน

6.2 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษารั้วนี้ทำให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ควรที่จะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการปรับปรุง และแก้ไขต่อไปดังนี้

- 1) รัฐควรแจกคูปองการศึกษาให้เด็กที่ยากจน เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กให้มีโอกาสเรียนต่อมากขึ้น
- 2) เด็กที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมักจะไม่มีแบบแผนงานที่แน่นอน ดังนั้นควรที่จะมีศูนย์ฝึกวิชาชีพ เพื่อให้เด็กเกิดทักษะในวิชาชีพนั้น ๆ ก่อนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานต่อไป
- 3) การขยายโอกาสทางการศึกษาออกไปอีก 3 ปี จะทำให้รายได้จากเด็กซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือนต้องหมดไป ผลตามมาก็คือครัวเรือนจะได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นการศึกษาในระดับรัฐควรให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่ยากจน

6.3 แนวทางการศึกษาต่อไป

ในการศึกษานี้ทำให้พบประเด็นที่น่าจะมีการศึกษาต่อไปดังนี้

1. ในการศึกษาครั้งต่อไป การเลือกหมู่บ้านตัวอย่างควรที่จะเลือกหมู่บ้านที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ด้วย เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ และการคำนวณทางสถิติ
2. ควรจะมีการศึกษาในระดับภาคและระดับประเทศ เพราะข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการศึกษาต่อไป